

# FIGYELOSZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapokban megjelent, műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratcikkek rövid ismertetését.

002 (048.8)

✓ Dokumentáció. A tervszerű tájékoztató szolgálat új módszerei. - FAIRBAIRN, R.E. - Chemistry and Industry, 1957. máj. 25. p. 645 - 648. T.: OMK.

Napjainkban a tudományos irodalom inflációjával állunk szemben. A szakirodalmi publikációk számának nagyarányu elterjedése aláássa magát a dokumentációt, mert a legkiválóbb dokumentációs szolgálatok sem birnak már megküzdeni a beözönló anyaggal.

A dokumentáció leghaladottabb területén: a vegyészetben is messze elmaradtak a világ vezető referáló lapjai a teljes folyóiratbázis feldolgozásától. /A legterjedelmesebb kémiai referáló lap: a Chemical Abstracts pl. a világ mintegy 50 ezer műszaki és ezen belül 8 ezer vegyészeti folyóiratából csak mintegy 5 ezret referál./ Ezenfelül pedig rendkívüli mértékben megnövekedett a dokumentációs tájékoztatáshoz szükséges idő is. Az anyagnak csak elenyészően kis hányada jelenik meg a legjobb vegyészeti referáló lapokban az eredeti cikk megjelenését követő 4-5 hónapban, tulnyomó részük mintegy 1 esztendő mulva lát csak napvilágot, s nem ritka a másfél-két éves visszaadás sem. Ami pedig a referáló lapoknak a retrospektiv irodalomkutató szolgáltató indexeit illeti, azokban a közölt táblázatos vizsgálódások szerint többségükben négy éves anyag feldolgozása található. Ilyen körülmények között illuzióvá válik a retrospektiv dokumentációnak az a hivatása, hogy az irodalom jelen állásáról adjon összefoglaló képet.

Mindezek együttesen kényszerűen felvetik azt a feladatot, hogy a dokumentációs szolgálatokat a felmerült nehézségek miatt új módszerekkel gyökeresen újjá kell szervezni. Az átszervezéshez a szerző főleg a következőket ajánlja:

- 1/ a referált folyóiratbázis kiterjesztése /főleg az orosznyelvű, valamint az exotikus nyelvű anyagokra/,
- 2/ a referálásnak az érdemi ujat nyújtó anyagra korlátozása, vagyis értékelés alapján végzett válogatás alkalmazása,

- 3/ a referálás időszükségletének csökkentése /esetleg főhivatású referálók nagyobb arányú bevonásával/,
- 4/ a referáló folyóiratok előállításában a lassabb nyomdai eljárásról áttérés az offset eljárásra,
- 5/ közvetlenül az évfolyam lezárása után éves szerzői és tárgyi index közreadása. /P.I./

002.6 (083.132):608

A szerkesztő és dokumentáció. - SCHNEIDER, M. - Die Technik, 1957. júl. p. 519 - 522. T.: OMK.

Szerkesztők és technikusok számára írt tanulmány, amely igen sok, értékes gyakorlati adatot tartalmaz, és jól felhasználható a műszaki irodalomkutatások népszerűsítésére. /Gy.P./

002.66:061.62(437.11):664.1

✓ Dokumentáció alkalmazása a cukoriparban. - KRACIKOVA, B. - Listy cukrovarnické, 1957. jan. p. 23. T.: Cukoripari Kutató.

A prágai Cukoripari Kutató Intézet szakkönyvtárának állománya: 12 000 kötet. Rendszeresen 120 féle folyóiratot járát, amelyből 28 szovjet és népi demokratikus lap, 41 pedig nyugati. Az érdeklődők részére a külföldi lapok cikkei mikrofilmen bocsátja rendelkezésre.

Rendszeres irodalomkutatásokat végez, amelyet a cukoripari tervezésnél is felhasználnak. Az intézetben készülő referátumok egy részét a Přehled című központi referáló lap is leközli.

016:541+546:001.814

Irodalomkutatás a fizikai- és szerves kémia területén. - SHORT, M.A. - Research, 1957. aug. p. 313 - 318. T.: OMK.

Kutató vegyészmérnökök számára írt bevezetés és kalauz a fizikai- és szerves kémia irodalmába /referáló lapok, folyóiratok, reference- és kézikönyvek/. /Gy.P./

02(439)(094)

Új könyvtári törvény Magyarországon. Unesco Bulletin for libraries, 1957. jan. p. 21. T.: OMK.

✓ Beszerezés és katalógizálás a kutatóintézeti könyvtárakban: a központi feldolgozás lehetőségei. - DAWSON, J.M. - Library Quarterly, 1957. jan. p. 1-22. T.: OMK.

A könyvtári feldolgozó munka állandóan növekvő veszélye, hogy a katalógizálás költségei nagyobbak a beszerzési áraknál. A probléma megoldására irányuló javaslatok közül /pl. egyetemes katalógizálás, katalógizálást kiegészítő ill. helyettesítő bibliográfiák, stb./ a központi beszerzés és katalógizálás látszik legcélszerűbbnek.

Ez a gondolat már a múlt század óta foglalkoztatja az USA könyvtárosait is: olyan központi katalógizáló szervezetet szeretnének kialakítani, amely a legkisebb könyvtártól kezdve egészen a Kongresszusi Könyvtárig /LC/ bezárólag irányítaná az egész ország könyvtári katalógizáló tevékenységét, azzal a célkitűzéssel, hogy egyetlen mű címleírása egyszeri anyagi befektetéssel és erőfeszítéssel készüljön el /beleértve az osztályozást is/, majd sokszorosítás után jusson el az illetékes könyvtárakhoz.

Mivel jelenleg az USA-ban csak az LC fejt ki központi katalógizáló tevékenységet, a tanulmány az ott készült katalóguscédulák és 9 más könyvtár több mint 5000 katalóguskartonjának összehasonlításából vonja le következtetéseit. A vizsgálat kiderítette, hogy a könyvtárak beszerzése -az eltérések ellenére is- célkitűzés és terjedelem tekintetében hasonló törekvést mutat. Az LC kartonok hozzáférhetősége szempontjából az eredmény viszont nem kielégítő, mert a Kongresszusi Könyvtár nem tud minden igényt kielégíteni. Különösen sok a kifogás az idegennyelvű címleírások közzétételének hiányosságai miatt. Ugyanakkor az osztályozás maga is kétségesse teszi az egységesítés eredményességét. Figyelemreméltó, hogy az USA-ban használt két nagy szakozási rendszer /az Egyetemes Tizedes Osztályozás és az LC szakrendszere/ alkalmazásában igen sok az alkalmazás gyakorlatában előforduló eltérés és módosítás. Viszont a tárgyszavak megválasztásában igen kis eltérések fordulnak csak elő, s így egyre több könyvtár foglalkozik tárgyszavas szakkatalógus létesítésének gondolatával.

Összefoglalásként a cikk megállapítja, hogy a központi katalógizálás nem oldható meg az LC-től függetlenül. Ugyanakkor mivel az egyes könyvtárak gyakorlatában igen nagy különbségek találhatók a kérdés további vizsgálatot tesz szükségesé. /Mné D.É./

A tárgyszó megválasztásának kérdései a dokumentációs munkában. - KOBLITZ, J. - Dokumentation, 1957. márc. p. 23-31. T.: OMK.

A tárgyszó terminológiai meghatározása; a tárgyszó feladata; tárgyszó-alkotás és tizedes osztályozás; szűkebb és tágabb értelemben vett tárgyszó; a tárgyszavak rendezése: mellérendelés, alárendelés. Példák.

025.45:661.728

Az ETO rendszer használata a cellulózipari szakirodalom osztályozásánál. - MELKUS, K. - Zellstoff und Papier, 1956. szept. p. 209-211. T.: Papirkutató.

025.45(083.133.3):667.0/.3

Textildokumentáció. S.V.F. Fachorgan für Textilverwaltung, 1957. jun. p. 450-451. T.: Textilkut.

A VDI körében működő osztályozási és fogalommeghatározási- valamint a svájci textildokumentációs bizottság Rapperswil-ben értekezletet tartott, amelyen a svájciak által elkészített és a DK-ba /ETO/ besorolásra javasolt 667.0/.3 "Textilkikészítés" kérdését tárgyalták meg.

A vita eredményeképpen elhatározták, hogy javaslatot tesznek a "Textilkikészítés" táblázatának a 667.8 alá sorolására és a teljesen elavult 667.0/.3 táblázat törlésére. A svájci bizottság egyuttal bejelentette, hogy egy korábbi határozat értelmében, belső dokumentációjánál máris az előterjesztett fő táblázatot használja.

Q26:023.5

Mindenki lehet /rossz/ könyvtáros. - SASS, S. - Special Libraries, 1956. nov. p. 404-408. T.: OMK.

Még mindig általános és elterjedt az a vélemény, hogy bárki lehet szakkönyvtáros, akinek van valamelyes intelligenciája, - anélkül, hogy könyvtárosi szakképzettsége vagy szakmai gyakorlata volna. Ez a felfogás különösen gyakori az iparban, ahol olyan tisztviselőket, tudományos munkatársakat alkalmaznak könyvtárosokként, akik nem fejezték be tanulmányaikat. Ezen a helyzeten és felfogáson úgy lehet változtatni, hogy szigorúan megszabják a szakkönyvtárosi képzettség és szolgálat normáit, s ezeket széles körben ismertté teszik. A szakkönyvtárosi egyesületbe való felvételt is minősítéshez

kell kötni. Ha ez megvalósulna, a könyvtárosi hivatás elérhetné azt a megbecsülést és státust, amit joggal követel magának. /Gy.P./

026(05)

✓ Üzemi műszaki könyvtárak új folyóirata. Aslib Proceedings, 1957. márc. p. 92. T.: OMK.

Az üzemi műszaki könyvtárak részére új folyóirat jelent meg Angliában 1957. januárjában: "Industrial librarian and technical book world" címen.

A lap megrendelhető a következő címen: Industrial and technical library service, London N.4. Queens Drive 83. /B.S./

028.8:62/69

✓ A műszaki irodalom propagandájának módszertani kérdései. - MULTANOVSKAJA, G. - Bibliotekar', 1957. 6. sz. p. 61-64. T.: OMK.

1956-ban az Orosz Szövetségi Köztársaság könyvtárai részére nyomtatott segédkönyveket adtak ki, amely kiadványok a gyakorlati tapasztalatok közlésével nagy segítséget nyújtottak a könyvtárosoknak a műszaki irodalom propagandája terén.

A tartományi, kerületi és városi könyvtárak műszaki propagandamunkája 3 célt szolgál:

- 1/ minél több könyvet és folyóiratot kell adni a munkások, technikusok és mérnökök kezébe;
- 2/ ösztönözni kell az olvasókat a szakirodalomból átvett tudás-anyag kamatoztatására;
- 3/ hozzá kell járulni végső fokon a tervek teljesítéséhez.

Az irodalom terjesztésének fontos bázisai a könyvtárak mellett működő különböző műszaki körök.

Több városi könyvtár 10 naponként ad ki, esetleg egymással együttműködve, beszerzési jegyzéket a legújabb műszaki könyvekről és folyóiratcikkekről. /T.E./

061.6:62

✓ Technikai Információs Hivatal Amerikában. Fernmelde Praxis, 1957. febr. p. 155-156. T.: OMK.

Az Egyesült Államokban a tudomány és a gyakorlat embe-  
reinek fokozottabb összműködése érdekében a technikai kutatások eredményeinek összegyűjtésére és osztályozására ún. Technikai Információs Hivatalt létesítettek. Ezzel párhuz-

mosan több szervezet foglalkozik különleges tudományos és technikai kérdések megoldásával.

A Hivatal már több mint 250 000 adattal rendelkezik és ezek közül a fontosabbakat az US Government Research Report című, havonta megjelenő közlönyében jelenteti meg. Ezt a kiadványt külföldi előfizetők is megszerezhetik. /O.S./

061.66 UNESCO :002

↳ A tudományos referálások nemzetközi szervezése. Journal of the Optical Society of America, 1957. márc. p. 260.

T.: Opt.Kut.

A Unesco által szervezett 1949 évi konferencia óta a tudományos referálások terén jelentős haladás mutatkozik nemzetközi viszonylatban. Ilyennek számít a tudományos egyesületek nemzetközi tanácsa keretében létrehozott referálási bizottság, amely koordinálja, támogatja és meggyorsítja a már meglévő szolgáltatásokat.

A konferencia után a Unesco keretében alakult egy testület, amely az elméleti és alkalmazott tudományok dokumentációs és terminológiai kérdéseinek vizsgálatán és megoldásán dolgozik. Ennek 1955. novemberében tartott ülésén több fontos javaslatot terjesztettek elő, amelyek "Report" formájában a Unesco titkárságán megszerezhetők. Javasolták pl., hogy a referáló lapok szerkesztői mennél több szabadalmi leírást és kiadatlan technikai "report"-ot dolgozzanak fel. Javasolták továbbá, hogy a Unesco szólítsa fel e szervezetet arra, hogy jelöljék meg kiadványaikban azokat az elveket, amelyek szerint a referált irodalmat válogatták.

Hangsúlyozták a javaslatok a terminológiai és lexikográfiai munka fontosságát is. Erre vonatkozólag rövidesen megjelenik egy kiadvány "Tudományos és műszaki fordítások" címmel. /Gy.P./

374.5:002

↳ Dokumentalista - képzés. Bulletin de l'Unesco a l'intention des bibliothèques, 1957. febr.-márc. p. 69-70. T.: OMK.

A Unesco 1956-ban két tanfolyamot tartott dokumentalisták részére: Indiában és Egyiptomban.

Az első 1956 V. 31-én kezdődött New Delhiben a Hindu Tudományos Dokumentációs Központ /INSDOC/ épületében Burma, Ceylon, India és Thaiföld dokumentalistái részére, és 6 hétig tartott. A hallgatók többek között a következő témákról hallgattak előadásokat: információs munka szervezete a tudo-

mányos könyvtárakban; dokumentumok beszerzése; osztályozás; katalogizálás; periodikák kezelése; fotó-eljárások és gépi segédeszközök a dokumentációban, stb.

1956 júniusában pedig 10 napos tanfolyamot rendeztek Kairóban Irak, Libanon, Szíria és Egyiptom dokumentalistái részére. Tanmenetében szerepeltek előadások a dokumentáció szabványosításáról /ISO/; az analitikus kivonatok készítéséről; a mikrofilm felvevőkről és leolvasókról; a rövidítések-ről; a dokumentációs központok tevékenységéről; az irodalom-kut atásokról, stb. /B.S./

374.5:002

Olasz tanfolyam az információ technikájáról. Bulletin de l'Unesco a l'intention des bibliothèques, 1957. febr.-márc. p. 70. T.: OMK.

A Rómában tartott tanfolyam a következő gyakorlati kérdésekkel foglalkozott: kivonatok készítése, szabványosítás, a dokumentáció anyaga és felszerelése, az információ "sugárzásának" módszerei, a műszaki információ felhasználása a mindennapi gyakorlatban. /B.S./

374.5/.6 (43)NDK:002

Gondolatok és segédkönyvek az NDK dokumentalistáinak képzéséhez. - PRESSL, L. - SCHMOLL, G. - Dokumentation, 1957. márc. p. 31-37. T.: OMK.

A Német Demokratikus Köztársaságban folyó dokumentalista-képzésről szóló tanulmány legérdekesebb része az oktatás pontos tematikáját ismerteti. Eszerint az NDK-ban a következő órarend szerint összeállított tanfolyamokon képezik ki a dokumentalistákat: /Az előadások után zárójelben közölt óraszám egy vagy két órás előadás is lehet./

- I. A dokumentáció jelentősége és feladatai. /3/
  - a/ Mi a dokumentáció?
  - b/ A tudományos munka technikája.
  - c/ A dokumentalista hivatás.
- II. A tudományos és ipari intézmények szervezete. /2/
  - /Akadémiák, kutatóintézetek, tervezőirodák, laboratóriumok, üzemek, ujitási irodák, stb./
- III. A dokumentáció és a népgazdasági terv. /2/
- IV. A dokumentáció nemzeti és nemzetközi szervezetei. /7/
  - a/ nemzetközi kérdések /FID, ISO, UNESCO/
  - b/ nyugati államok
  - c/ szocialista államok
  - d/ Németország /NDK és NSzK/

- V. A dokumentáció módszertana. /12/  
 a/ az irodalom megjelenési formái  
 b/ a kivonatok formái  
 c/ a kivonatok tartalma  
 d/ rövidítések és szimbolumok  
 e/ információs és felvilágosító tevékenység
- VI. Terminológiai kérdések. /3/  
 /A dokumentáció és az egyes szakterületek terminológiája, fordítások készítése./
- VII. A dokumentalista munkaeszközei. /5/  
 a/ irodalomkutatás általában  
 b/ bibliográfiai segédeszközök  
 c/ szótárak, segédkönyvek, stb.
- VIII. Egy dokumentációs részleg szerkezete és szervezete. /3/  
 IX. Ujitási és szabadalmi tudnivalók, ipari jogvédelem. /5/  
 X. Könyvtárak és okmánytárak. /3/  
 XI. Címfelvétel és bibliográfiai hivatkozás. /5/  
 /Tárgyszó készítés, idegennyelvű címek felvétele, stb./
- XII. A szakkönyvtárak feladatai. /3/  
 /Folyóíratkörözés, a dokumentumok megőrzése, stb./
- XIII. A dokumentáció technikája. /15/  
 a/ kartonrendezés  
 b/ gépi szelekció, lyukkártya  
 c/ sokszorosítás és nyomdai eljárások  
 d/ fotó-dokumentáció  
 /A fotokópia, mint dokumentációs segédeszköz/
- XIV. Osztályozás. /12/  
 a/ az osztályozás és rendszerezés általános kérdései  
 b/ az egyedi osztályozás  
 c/ az Egyetemes Tizedes Osztályozás gyakorlati alkalmazása  
 d/ az ETO számok kombinációi és kiegészítései
- XV. Könyvkiadók és könyvkereskedelem. /2/  
 XVI. A dokumentumok beszerzése. /1/  
 /Vétel, csere, személyes kapcsolatok, fotokópia, mikrofilm, stb./
- XVII. Tudománytan. /2/  
 XVIII. A szabványosítás alapkérdései. /3/  
 XIX. Az egyes szakterületek dokumentációjának sajátosságai. /8/  
 XX. A nagy tudományos könyvtárak és a jelentősebb szakkönyvtárak ismertetése, dokumentációs központok, levéltárak, stb. /B.S./ /12/